

досягти одномоментно, Національна школа суддів щорічно готуватиме близько 150 нових суддів, але впевнений, що це справить ефект, схожий на переливання крові. Невелика її частина може дати організму ресурс для свого оновлення. Із цим ми пов'язуємо свої очікування.

Непростий конституційний процес

— **Що Ви можете сказати про нововведення в дисциплінарній практиці судових суддівського корпусу?**

— Ще одна новація згаданого вище закону, про яку ми говорили нашим європейським колегам, це запровадження абсолютно нового для українського правосуддя інституту кваліфікаційного оцінювання судді. Цим, по суті, запроваджується підзвітність служителя Феміди. Вони мають перебувати під контролем суспільства в особі спеціально створених органів, де більшість складають судді, які мають інспектувати діяльність судів. Зокрема, на предмет того, чи відповідає їхня професійна діяльність стандартам і вимогам, які висуває суспільство.

Запровадження цього інституту безпосередньо визначене законом й передбачає три види оцінювання: первинне, регулярне та кваліфікаційне. Насамперед ідеться про те, аби досвідчений суддя аналізував діяльність молодого судді й допоміг йому виявити вади своєї професійної діяльності, скерував його на усунення цих вад, а Національна школа суддів — через інститут регулярного оцінювання — забезпечила судді можливість підвищення кваліфікації та рівня професійних знань.

Крім того, закон доволі суттєво реформує інститут дисциплінарної відповідальності суддів. Замість двох видів дисциплінарних покарань — догана й звільнення з посади — запроваджується шість видів, зокрема попередження й тимчасове відсторонення від виконання обов'язків з направленням на підвищення кваліфікації до Національної школи суддів. З іншого боку, значно розширюється перелік дисциплінарних деліктів (усього чотирнадцять) і вони деталізуються з тим, щоб забезпечити пропорційність тяжкості дисциплінарного проступку відповідному виду стягнення. Важливе нововведення полягає також і в тому, що якщо вчинення дисциплінарного проступку є наслідком недостатньої кваліфікації судді, то Вища кваліфікаційна комісія суддів може застосувати направлення на підготовку до НШСУ для підвищення кваліфікації. Отже реформою системи дисциплінарної відповідальності суддів досягається пропорційність, яка виступає елементом захисту судді, оскільки раніше в комісії був обмежений вибір засобів без урахування значної кількості обставин, внаслідок яких став можливим вчинений проступок.

Також варто зазначити, що законом вирішене питання строків припинення суддів до відповідальності й накладення на них стягнень. Судді доволі часто уникали відповідальності через те, що не зупинявся перебіг строку, коли йшла дисциплінарна перевірка, й виникала ситуація, що на момент накладення стягнення вже втік термін.

— **Що найсуттєвіше можна очікувати в проекті змін до Конституції України?**

— З огляду на те, що значна частина відносин у сфері правосуддя регулюється безпосередньо Конституцією, зокрема принципами правосуддя чи суддівським імунітетом, то для успіху реформ необхідно вносити зміни до Основного Закону, підготовкою яких нині займається Конституційна комісія. У своїх виступах перед нашими

європейськими колегами і Ярослав Романюк, і Сергій Козьяков, і я інформували про те, що зміни до Конституції мають забезпечити більшу незалежність судової системи. Водночас вони мають виправдати сподівання, що судді діятимуть більш неупереджено, справедливо й розглядати справи в розумні строки, як цього вимагає ст. 6 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Що дає підстави так думати? Пропонується, зокрема, підвищити віковий ценз доступу до професії до 30 років, професійний стаж правничої діяльності — до п'яти, а враховуючи ще й рік підготовки в Національній школі суддів, то він (стаж) фактично підвищиться до шести років. Це має поліпшити якість суддівського корпусу. Другий момент — усунення політичних інститутів, зокрема парламенту, від вирішення кадрових питань у судовій системі. Функція призначення й звільнення судді має бути передана Вишій раді юстиції. На неї ж має бути покладене вирішення питань, пов'язаних із відстороненням від посади й наданням згоди на затримання й арешт судді.

Також пропонується ліквідувати перше призначення суддів — на п'ятирічний термін, — замінивши це безстроковим призначенням. В сукупності з тим, що суддя стає більш доступним для дисциплінарної відповідальності, це робить цілком можливим ліквідацію випробувального терміну. Суддя, який знав, що він після перших п'яти років роботи має пройти перепризначення парламентом, більше «дослухався» до голосу парламентарів або тих, хто міг вплинути на їх позицію. Особливо це стосувалося розгляду господарських справ, хоч і не тільки. Після усунення парламенту від формування суддівського корпусу можливість такого впливу, звичайно, не можна взагалі виключати, але це, як говориться, вже буде зовсім «інше пиво».

Єдине, що лишиться від участі політичних інститутів, це те, що призначення судді формалізується указом Президента, який володіє найвищим рівнем легітимності. Роль глави держави залишається церемоніальною, бо всі рішення з перелічених питань ухвалюватиме Вища рада юстиції, де більшість належатиме самим суддям. Думка європейських колег полягає в тому, щоб судді складали більшість у ВРЮ, але ця більшість не має бути суттєвою. Тобто, з незначною перевагою, аби уникнути загрози корпоративності. Суспільство має залишити інструменти контролю й впливу через представників несуддівського корпусу, зокрема, з числа науковців, освітян й адвокатів.

Так, проектом змін до Конституції пропонується зменшити склад Вищої ради юстиції з 20 до 19 осіб: голова Верховного Суду України входить до її складу за посадою, шістьох осіб — за квотою адвокатів, науковців, освітян і конференції прокурорів та троє осіб — від Президента (разом їх вийде десять), а ще дев'ятеро — від з'їзду суддів. Отже, якщо до дев'яти суддів додати ще й голову Верховного Суду України, то співвідношення вийде 10 до 9, і в судді вийде перевага в один голос.

Стосовно цих питань робоча група Конституційної комісії досягла повного консенсусу, тож очікування є цілком реалістичними. Ці та інші зміни до Основного Закону мають забезпечити нову нормативну якість щодо відносин у сфері правосуддя зокрема, і я переконаний, ці зміни відбудуться. Вони вже відбуваються і ментально, й організаційно. Лише надто це складний організм правосуддя, аби відчути ці зміни вже сьогодні.

Спілкувався **Юрій КОТНЮК, ЮВУ**

Венеційська комісія дала добро на очищення влади в Україні

Спекуляції на тему незаконності звільнення посадовців часів Януковича та невідповідності норм закону про очищення влади міжнародним стандартам були повністю спростовані представниками Венеційської комісії. Про це в ході виїзної колегії Міністерства юстиції за участю Прем'єр-міністра Арсенія Яценюка заявив міністр юстиції Павло Петренко.

«Спекуляції щодо того, що звільнення проходять незаконно чи у спосіб, який не відповідає міжнародним стандартам, були визнані безпідставними. Венеційська комісія надала право українському уряду проводити очищення й дискваліфікацію тих державних службовців, які були призначені Януковичем за результатами незаконної зміни конституції та подальшої так званої адміністративної реформи», — зазначив очільник Мін'юсту.

За його словами, у своєму фінальному висновку Венеційська комісія зазначила, що український Закон про очищення влади повністю відповідає міжнародним стандартам, а в Україні реалізовується унікальна процедура люстрації, яка відрізняється від таких процесів у Європі. Разом із очищенням влади відбувається очищення від представників корупційних елементів з оточення Януковича.

«Другим важливим положенням висновку є те, що Україна, посилаючись на відповідні резолюції Ради Європи, має право на звільнення найвищих посадових осіб, які були призначені Януковичем, як таких, що були представниками угруповання, ціллю якого була узурпація влади і зміщення демократичного режиму в Україні», — наголосив міністр.

Він також додав, що Венеційська комісія визнала правомірним встановлення 10-річного терміну відсторонення цих службовців від державної служби.

Ще одним нововведенням остаточного висновку щодо закону про очищення влади стало те, що комісія визнала правомірним включення суддів Конституційного суду України до переліку осіб, які можуть бути люстровані, якщо такі судді були причетними до узурпації влади.

«Низку технічних рекомендацій, які були висловлені Венеційською комісією, український Уряд обов'язково врахує під час підготовки змін до цього закону. Йдеться про створення незалежного органу, який опікуватиметься люстрацією, про те, що суддівський корпус проводитиме процедуру люстрації через Вищу раду юстиції, як це передбачено Конституцією України», — сказав П. Петренко.

На його переконання, після даного висновку Венеційської комісії процес люстрації в Україні є незворотнім. Тому рішення, прийняте урядом, що люстраційна перевірка має завершитися до кінця 2016 р., буде виконано.

Очільник Мін'юсту також зазначив, що низка державних органів намагається саботувати процес очищення влади в Україні. «За дорученням Прем'єр-міністра було проведено аналіз процесу люстраційної перевірки в усіх органах державної влади. Є певні органи, де статистика сумна. Передовсім це правоохоронні органи, СБУ, прокуратура, Державна фіскальна служба, які намагаються приховати інформацію про осіб, які підпадають під люстрацію. Невтішна ситуація і в низці цивільних державних органів, зокрема в Державній архітектурно-будівельній інспекції, яка взагалі не надала жодної інформації про проведення перевірок», — зазначив міністр юстиції.

Зі свого боку, прем'єр-міністр Арсеній Яценюк наголосив, що Венеційська комісія керується дефініціями справедливості. Тому її члени вказали, що той, хто вчиняв злочини проти української держави і був частиною корумпованого режиму Януковича, не має права керувати країною. «Процес люстрації в країні має бути завершений. Той, хто підпадає під люстрацію, той, хто був частиною режиму Віктора Януковича, не має права перебувати на державній службі», — заявив Прем'єр-міністр.

Він також повідомив, що за результатами колегії дасть доручення всім органам державної влади (в тому числі МВС, СБУ, прокуратурі, ДФС) завершити процедуру люстрації й чимскоріш набрати якісно нових чиновників для країни.

Реформи потребують змін до Конституції

Подальші реформи в країні потребують змін до Конституції. Насамперед це стосується найважливішої для держави реформи — децентралізації. Про це заявив Віце-прем'єр-міністр — міністр регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України Геннадій Зубко під час прес-конференції, яка відбулася в четвер у Києві.

«Успішна реалізація реформи можлива лише за умови прийняття змін до Конституції України. Венеціанська комісія попередньо вже дала схвальний висновок щодо проекту Основного Закону. Сподіваюся, після цього Верховна Рада України зможе прийняти рішення й підтримати зміни, які докорінно змінять країну на краще», — сказав Геннадій Зубко.

За його словами, в новій редакції Конституції президент України Петро Порошенко пропонує віддати максимум владних повноважень місцевому самоврядуванню, які дозволять їм проводити максимально незалежну від Києва політику.

«Зволікання з прийняттям цих змін до Конституції ставлять під загрозу подальшу реалізацію реформи», — підкреслив Г. Зубко.

Він також зауважив, що стан виконання реформи за оцінкою міжнародних експертів, громадських організацій, проектного офісу реформ при Національній раді реформ становить 46 відсотків від запланованого до реалізації в 2015 р.

